

Slovenski dom

Štev. 258.

V Ljubljani, ponedeljek 14. novembra 1938.

Leto III

Pomemben volivni govor predsednika vlade in zun. ministra dr. Stojadinovića v Novem Sadu:

Meje Jugoslavije so s krvjo zarisane in zaradi tega nespremenljive

Novi Sad, 15. nov. Včeraj je predsednik vlade dr. Milan Stojadinović imel v Novem Sadu svoj četrti veliki volivni govor, katerega je poslušalo 80.000 ljudi iz vse Vojvodine. Govor je bil važen zlasti zaradi tega, ker je predsednik vlade v sedanjem mednarodnem položaju povedal jasno besedo glede trdnosti in nespremenljivosti jugoslovanskih meja. V govoru, ki je bil ogromno odobravan in priznanje doma in v tujini, je dejal med drugim: »Zelo sem vesel, da sem obiskal Novi Sad, ko Vojvodina praznuje 20-letnico zedinjenja Vojvodine s Srbijo. Ta sveta zemlja srbskega naroda se je prej skozi stoletja imenovala Nova Raška in Nova Srbija. Sprejela je v svoje naročje kneza Lazarja in carja Uroša. Novi Sad je bil duhovna prestolnica našega naroda, ognjišče domoljubja, ki je ogrevalo naš narod. Neizmerna je bila naša ljubezen do Srbije med svetovno vojno. Ta štiri leta borbe so razpelo našega ljudstva v Vojvodini, so raztreseni svetli grobovi ob cestah, ob zidovih, na poljanah in drugod. Petrovaradinski zidovi so bili priča mučenja, kakršnega še ni videl svet. Nazadnje pa je prišla zmaga, ki je Jugoslavijo zedinila ter ji dala narodne meje. Prav te dni pred 20 leti so prve srbske čete vkorakale v Novi Sad. Na tem mestu je zapечатeno večno edinstvo Vojvodine in Srbije.

Kakor je nekoč Vojvodina prednjačila v delu za osvoboditev našega naroda, tako ima danes sveto dolžnost, da prednjači tudi pri delu za konsolidacijo države.

Jugoslavija je danes stara komaj 20 let. Prebolela je otroške bolezni, ki so dolgo časa trajale. Še pred tremi leti so bila obzorja pred nami zamračena. Danes Jugoslavija preživlja eno najnaprednejših dob svojih zgodovine. Vsa država je v znamenju obnove. Gremo nasproti veliki bodočnosti, dostojni naše velike preteklosti.

Na vseh področjih državnega dela, v kmetijstvu, v trgovini, industriji, v političnem, socialnem in kulturnem življenju so bile izvršene preosnove ter doseženi napredek. Jugoslavija je danes močna država. Njen ugled nikdar ni bil večji kot danes. Jugoslavija je obkrožena s prijatelji in dobriimi sosedi. V svojih mednarodnih odnosih ne zahtevamo ničesar tujega, ne damo pa tudi niti pediti zemlje, ki je naša.

Te dni ste videli, kako se meje nekaterih držav morejo v 24 urah menjati. Toda, mi nismo država, ki je bila ustvarjena za zeleno mizo, za katero so sedeli politiki in kadiki. Vsemu svetu je znano, da so meje Jugoslavije pravilno odmerjene, zapisane s krvjo in začrtane z mečem ter s kostmi junakov. Takšnih meja ni mogoče potegniti drugače. S sabljo carstva smo dobivali, z njo smo tudi izgubljali. S prepričljivo nismo nikdar ničesar dobili. Mi smo bili in ostanejo ljudstvo bojevnikov in junakov. Ni bilo vojne v Evropi, pri kateri mi ne bi bili sodelovali. Ravno zato, ker vemo, kaj pomeni vojna, iskreno želimo miru. Mi želimo miru tudi zaradi tega, ker smo dokončali naše zedinjenje ter ustvarili enotno, nedeljivo in nikdar razdružljivo državo Srbov, Hrvatov in Slovencev.

v katerih živi nad 90% Jugoslovancov. Niti z enim sosedom se nam ni treba pogajati o vprašanih naših medsebojnih meja. Zaradi tega živimo in želimo, da bi tudi v bodoče živeli z vsemi sosednjimi državami v najboljših in najkoreknejših odnosih. (Vzkliki: Živeli! Tako je!) Prijateljstva, ki smo jih pravčasno sklenili z velikimi sosedi na naši zahodni meji, so pokazala, da so bila v zadnji evropski krizi važen steber miru v tem delu Evrope. Temu našemu pravilnemu ugotavljanju dogodkov in prijateljstvu se moramo zahvaliti, da smo lahko mirno delali svoje vsakdanje posle po mestih in vaseh. Nam ni bilo treba trošiti milijard za mobilizacijo vojske.

Zveza z Romunijo, Grčijo in Turčijo v Balkanskem sporazumu nam je zajamčila vse naše meje na Balkanu. Pakt o večnem prijateljstvu z bratskim bolgarskim narodom je še bolj utrdil mir na teh mejah.

Pred kratkim je prišlo na Bledu tudi do sporazuma z našim severnim sosedom Madžarsko, tako da zdaj tudi na tej strani s pravico moremo pričakovati samo zadovoljivega razvoja mednarodnih odnosov.

Začetek preiskave proti dr. Benešu in njegovim sodelavcem

Praga, 13. novembra. o. Českoslovaška vlada je eklenila izvesti preiskavo proti vsem politikom, ki so zakrivil, da je prišlo do okritve českoslovaške države.

Včeraj je bil imenovan odbor, ki naj prouči zadnjo narodno nesrečo, ki jo je morala Českoslovaška preživeti. Za predsednika tega odbora je bil imenovan senator Matoušek. Praški politični krogi izjavljajo, da bo naloga odbora naslednja:

1. Odbor naj ugotovi vzroke te nesreče, posebno pa osebno odgovornost bivšega predsednika republike dr. Beneša.

2. Izvede naj se obširna preiskava o stališču bivše vlade v notranjih in zunanje političnih vprašanjih. Posebno pa je treba proučiti delo tiskovnega urada, v zunanjem ministrstvu.

To preiskavo je zahteval predvsem českoslo-

vaški poslanik v Parizu Osusky. Osusky je namreč izjavil, da je pošiljal iz Pariza obvestila in dokumente, vendar pa so v Pragi ta obvestila in dokumente etalno prezirali ali pa skrivali. Njegova poročila so celo sistematično zamenjavali z drugimi poročili, ki so bolj prijala duhu tedanje vlade. Zunanji minister Chvalkovski, bivši českoslovaški poslanik v Rimu, je tudi stalno obveščal vodilne člane vlade o resnične položaju ČSR v mednarodnem svetu. Sedaj je pa lahko ugotovil, da so ta njegova poročila popravljali z dokazili iz drugih virov. Nikdo ni hotel vpoštevati njegovih obvestil. Zato njegova odgovornost ne more priti v poštev.

Predsednik te preiskovalne komisije senator Matoušek mora izdelati o vsem tem podrobno poročilo najkasneje v treh mesecih.

Romunski kralj in prestolonaslednik sta snoči odpotovala v London

na važna politična posvetovanja glede zvez med Anglijo in balkanskimi državami

London, 13. nov. Romunski kralj Karel in prestolonaslednik Mihael sta sinoči odpotovala s spremstvom iz Bukareste.

Prišla bosta jutri iz Boalgnea v Dover na angleško obalo. Pripeljala se bosta tja z angleško bojno križarko, ki jo bo spremljalo nekaj rusilcev ter eskadrilja letal. Romunskega vladarja in pre-

stolonaslednika bodo na postaji Viktorija v Londonu sprejeli kralj Jurij, predsednik vlade Chamberlain in ostali ministri, v Doveru pa ju bo počakal vojvoda Kentški.

Ob odhodu kralja Karla v London poudarja romunsko in angleško sodelovanje velik pomen tega dogodka. Ne samo v uvodnih člankih, ki nosijo debele naslove, pač pa tudi v izrednih izdajah časopisi soglasno smatrajo potovanje kralja Karla v Anglijo kot potrditev politike miru in okrepite prijateljskih odnosov med obema državama za mir in sodelovanje v Evropi. Prav tako listi objavljajo obširna poročila, v katerih opisujejo svečan sprejem, ki ga bodo v Londonu priredili kralju Karlu, prestolonasledniku Mihaelu in zunanjemu ministru Petrescu Comenu.

Zastopnik Samoslovencev nese svojo listo za Slovenijo v potrditev hrvatskemu vodju

Ljubljana, 14. novembra.

V soboto dopoldne je prišel v Ljubljano podpredsednik b. HSS inž. Košutič. Sklical je v pisarno odvetnika dr. Vavpetiča konferenco vseh opozicijskih skupin razen JNS. Tako so prišli na sejo dr. Dragotin Lončar, dr. Vekoslav Kukevec iz Maribora, dr. Ivan Stanovnik iz Ljubljane in znani razpustitelj slovenskih prosvetnih organizacij bivši ban dr. Drago Marušič. Dr. Košutič je pozdravil v imenu b. HSS v Ljubljani tajnik stranke Dobroslov Uglješić. Na konferenci, ki je trajala vse popoldne so obravnavali vprašanje kandidatur z namenom, da bi dosegli čim večjo strnjeno med opozicijo. Zanimiva je bila zahteva dr. Draga Marušiča, naj opozicija zagotovi kandidaturu Ivana Kronovška, predsednika Pučeljeve Zveze kmečkih fantov in deklet, v celjskem okraju. Marušič bi namreč rad zagotovil svojemu milencu kandidaturu brez vzporednih protikandidatov na Mačkovih listi. Na seji ostali zastopniki niso bili tega mnenja, nakar je inž. Košutič izjavil, da bo odločitev prepuštil dr. Mačku. Kakor se čuje, je mačkovska opozicija svoj kandidatni seznam za Slovenijo že izgotovila, ter bo dr. Ivan Stanovnik jutri, v torek, odnesel listo v potrditev dr. Mačku v Zagreb.

Italijansko cesarstvo in zasedbo Abesinije je včeraj priznal Egipt.

77 višjih judovskih uslužbencev sta odpustili v Trstu zavarovalnici »Asicurazioni Generali« in »Jadranska zavarovalna družba«.

1088 francoskih prostovolcev iz španske rdeče mednarodne brigade je včeraj prišlo v Pariz, kjer jim je francoski odbor za rečo Španijo priredil slovesen sprejem.

Vesti 14. novembra

Japonski listi že priznavajo, da je zadnjih štirinajst dni vojaška delavnost Kitajcev zelo oživila.

Eno milijardo mark odškodnine bodo morali nemški Judje plačati kot kazni, da je poljski Jud Grünspan ustrelil nemškega diplomata v Parizu. Razen tega bodo morali sami poravnati vso škodo, ki so jo prizadeli nemški demonstranti njihovemu in drugemu premoženju, država pa bo zaplenila še vso zavarovalnico, ki bi jo Judje dobili za poškodovano in uničeno blago. Judom je odslej prepovedano vsako gospodarsko udejstvovanje, obisk muzejev, gledališč in vseh kulturnih ustanov.

Vojno stanje je spet razglašeno v Jafi zaradi zadnjih arabskih nemirov.

Ceno bencina so zvišali v Franciji za 10%. Zveza narodov je mrtva in jo je treba nadomestiti s čim drugim, uspešnejšim. Tako je govoril na občnem zboru francoske demokratične zveze njen predsednik Flandin.

Predsednik angleške vlade Chamberlain je odklonil darila, ki so mu ga hoteli pokloniti Francozi za zasluge ob zadnji evropski krizi. Pariški dnevnik »Paris Soir« je namreč razpisal zbirko, s katero bi kupili lepo vilo na francoski obali ter jo podarili Chamberlainu. Zbirka je vrgla okrog 600.000 frankov, toda angleški ministrski predsednik je sporočil listu, da darila ne sprejme in da naj list ves nabrani denar pokloni zvezi francoskih vojnih invalidov in vojnih sirot.

Pri pogrebu ustreljenega tajnika nemškega poslanstva v Parizu von Ratha je francosko vlado včeraj zastopal zunanji minister Bonnet in načelnik predsedniškega kabineta.

Pogreb pokojnega turškega predsednika Kemala Atatürka bo v Ankari 21. novembra. Pogreba se bodo udeležila častna zastopstva vseh balkanskih in drugih držav.

Nadzorstvo nad tujci je poostrila francoska vlada s posebno odredbo, ki jo je izdal notranji minister Sarraut v soboto. Sarraut je bil tisti francoski notranji minister, po čigar malomarnosti je prišlo do atentata na kralja Aleksandra v Marseillu.

Madžarska poslanska zbornica je odločila svoje seje na nedoločen čas.

Zveza mehiških učiteljev je na svojem občnem zboru sprejela resolucijo, v kateri zahteva od vlade, naj izžene Leva Trockega iz države.

Ameriški zunanji minister Hull je včeraj sprejel nemškega poslanika in se z njim razgovarjal glede ukrepov, ki jih je Nemčija izdala proti Judom. Obvestil je poslanika, da ameriška vlada ne bo uradno posredovala za nemške Jude.

Belgrajska Delavska zbornica v rokah Jugorasa

Belgrad, 14. novembra. m. V veliki dvorani Delavske zbornice je bil včeraj občni zbor Delavske zbornice, na katerem se je novo imenovani odbor te zbornice konstituiral. Občni zbor je vodil komisar ministra za socialno politiko pri belgrajski Delavski zbornici Dragoljub Jovanović, ki je prebral odlok ministra Cvetkovića o razrešitvi dolžnosti starih članov Delavske zbornice in o imenovanju novih. Za predsednika Delavske zbornice v Belgradu je bil izvoljen Miša Marković, strojni stavec, za podpredsednika zasebni namestnikec Todor Bojadžić in za tajnika zasebni namestnikec Dušan Pavčević. Vsi imenovani so člani delavske organizacije Jugorasa. Tako je z včerajšnjim dnem prevzel Jugorasa v svoje roke Delavsko zbornico v Belgradu.

Sedanji komisar Marković je pozval novo predsedništvo, naj vsa svoja prizadevanja usmeri v korist delavstva.

S sinočnjega občnega zbora so bile poslane vdanostne, oziroma pozdravne brozjavke Nj. Vel. kralju Petru II., knezu namestniku Pavlu, pokrovitelju Jugorasa predsedniku vlade dr. Milanu Stojadinoviću in voditelju delavcev ministru Dragiši Cvetkoviću. Zatem je novi odbor Delavske zbornice takoj odobril podporo 50.000 dinarjev za delavce, ki so zaradi požara v tovarni Boston ostali brez zaslužka.

Politične spremembe v Turčiji

Carigrad, 14. novembra. m. Po poročilih iz Ankare, bo bivši turški zunanji minister Tefik Ruđi Aras imenovan za novega turškega poslanika v Londonu. Dosedanji veleposlanik v Londonu Feti Okjar bo izvoljen za narodnega poslanca. Politični krogi zatrjujejo, da bo takoj po izvolitvi za poslanca dobil važno ministrsko mesto. Feti je včeraj prispel iz Carigrada v Ankaru ter je bil takoj sprejet v avdienco pri predsedniku republike, nato se je pa vrenil v Carigrad. Politična javnost je prepričana, da bo dosedanji notranji minister Sukri Kaja imenovan za poslanika. Kam, to še ni znano.

Otrok se je do smrti opekel

Maribor, 13. novembra.

Orožniška postaja v Velenju je dobila poročilo o tragični nesreči dveipolletnega otroka, ki se je zgodila v Pesjah pri Velenju. Jutraj okoli 8.15 je žena rudarja Marija Javornik v kuhinji kuhala zajtrk, okoli nje se je sukal mali dveipolletni sinček Ivanček. Mati je stopila na dvorišče, da nakrmi kokoši in se tam zadržala kakih deset minut. Ko se je vrnila v kuhinjo, se ji je nudil strahovit prizor. Njenemu sinčku je gorela vsa obleka, ki jo je imel na sebi. Fantek se je v materini odsotnosti igral okoli peči, odprl vrata ter iz peči vzel tlečo trsko, s katero si je zažgal obleko. Čeprav je mati takoj poklicala zdravnika, mu ni bilo mogoče več rešiti življenja. V silnih mukah je po dveh urah na posledicah strahovitih opeklin izdihnil.

Uspeli shodi slovenskega voditelja dr. Korošca v ljubljanski okolici

Novorovnica, 13. aprila.

Danes dopoldne ob enajstih je bil v Borovnici shod, na katerem je govoril naš voditelj noranji minister dr. Anton Korošec. Dasi shod ni bil napovedan dosti dni prej in ni bilo zanj noene kričave reklame, je vendar glas o prihodu dr. Korošca privabil toliko število mož in fantov, da je bila dvorana Prosvetnega doma mnogo pretesna za vse udeležence. Ni čuda, saj so bili Borovničani toliko bolj prijetno presenečeni, ker je dr. Korošec obiskal Borovničane prvičkrat. Trume fantov in mož so se zbrale pred Prosvetnim domom in čakale na prihod svojega voditelja. Ko se je pripeljal, so mu ljudje radostno vzklikali in ga pozdravljali. Prvi ga je pozdravil župnik Ciril Jerina in v imenu vseh Borovničanov, ki čutijo slovensko, izrazil nepopisno veselje, da more v svoji sredi pozdraviti prvega Slovence. Za njim so dr. Korošca pozdravili še župan Rudolf Telban, predsednik krajevnega JRZ Jože Košir in predsednik mladinske JRZ Turšič. Ko je dr. Korošec še stopil v dvorano, je vse zadonelo v en sam gromovit pozdrav. Zborovanje je spet otvoril župnik g. Jerina in takoj dal besedo ministru dr. Korošcu, ki je skoro v enournem govoru na priprost in poljuden in nepresiljen način obrazložil razloge iz vzroke, ki so dovedli do vstopa b. SLŠ v JRZ, potem tvorno delo vlade, kakor ga očituje vse naše notranje politično življenje, a najbolj uspešno pobude, ki jih je vlada dala v korist našega delovnega ljudstva in jih velikopotezno tudi izpeljala. Zborovalne je kot še nihče pred njim pojasnil blagodejne posledice pametne zunanje politike in trud vseh odgovornih činiteljev, da se našemu kmetu in delavcu zagotovita ne samo delo in kruh, temveč tudi mir, v katerem morejo vsi svoje moči posvetiti svojemu poklicnemu delu in dolžnostim. In ko je nato prosil zborovalce in vse volivce, naj mu poklonijo svoje zaupanje, mu je v odgovor zadonelo odobravanje kot obluba, da bodo vsi borovniški volivci izrekli svoje zaupanje dr. Antonu Korošču. Za dr. Koroščem so govorili še g. Hren iz Vrhnike, g. Miloš Stare in g. Rudolf Smersa. Za zaključek pa je župnik g. Jerina izrekel v imenu

vseh zahvalo voditelju slovenskega naroda za njegovo obilno in veliko delo. Shod je bil zaključen, a zborovalci so pri odhodu spet vzklikali kralju, knezu namestniku, dr. Stojadinoviću ter navdušeno pozdravljali dr. Korošca.

Dev. Mar. v Polju, 13. nov.

Sinoči, točno ob 18. se je v naš kraj pripeljal slovenski voditelj dr. Anton Korošec, da bi imel ožji volivni sestanek s svojimi somišljeniki. Toda zanimanje za besede, ki jih bo na sestanku povedal dr. Korošec, je bilo v našem kraju tako veliko, da se je napovedani sestanek spremenil v veličastno manifestacijo zvestobe do našega voditelja, kateremu bo prebivalstvo 11. decembra izreklo svoje neomejeno zaupanje.

Pri prihodu v vas so dr. Korošca, ki je prišel v družbi kandidatov gg. Smersuja in Miloša Stareta, pozdravili župnik J. Kete, predsednik krajevnega odbora JRZ Feliks Pogačnik, župan Ivan Keber in drugi. Člani mladinske JRZ so od kraja, kjer se je ustavil avto dr. Korošca pa do Prosvetnega doma stali v gostem špalirju ter navdušeno vzklikali svojemu voditelju. Velika dvorana Prosvetnega društva je bila tako natlačena, kakor menda še ni bila nikdar. Ker ni moglo vse ljudstvo vanjo, so ljudje zasedli oba balkona, vse hodnike in stali celo na dvorišču. Po pozdravih v dvorani je dr. Korošec z mirno izčrpano besedo orisal zunanji in notranji politični položaj naše države ter delo vlade za državo in za Slovenijo. Njegove besede so zborovalci neprenehoma ustavljali z navdušenim odobravanjem, ki je kazalo, s kakšno ljubeznijo se naš kraj oklepa svojega voditelja in daje priznanje njegovemu delu. Za dr. Koroščem sta govorila še gg. Smersu in Stare, na koncu pa so vsi zborovalci z velikim ognjem zapeli staro bojno himno »Hej Slovence! Z viharini vzklikanjem kralju Petru II., knezu namestniku, voditeljem JRZ in slovenskemu voditelju dr. Korošču se je ta izredno uspehi shod ob 19.45 zaključil.

Danes ob 11 bo dr. Korošec imel volivni sestanek v Šmarinem pod Šmarno goro, ob 19 pa na Igu.

Dvanajsta ura bije zlasti Franciji

Vedno manj otrok - lev, ki glasno rjove in postaja močno nevaren

Nazadovanje rojstev spada med največje in najresnejše probleme vsakega naroda. Na vse načine si države pomagajo, da bi zaležile to pogubo. Ti napori pa so dvomljive vrednosti. Če pomeni gospodarska kriza dobo slabega gospodarskega stanja v neki dobi človeške zgodovine, tedaj pomeni nazadovanje rojstev stalen propad in poti nazaj ni. Gotovo je, da je tudi gospodarska stran temu vzrok, edini pa ne. Če pogledamo n. pr. ki-kajskega ali japonskega povprečnega človeka, vidimo, da je njegova življenjska raven precej manjša, vendar se tema narodom ni treba beliti glave s takimi problemi. Če pa pogledamo evropsko sliko, tedaj vidimo obratno, če poleg tega izvzamemo tiste, ki jim je družina in otrok nikdar doživeto bistvo, tiste, ki jim je otrok nezaželen »privesek« in tiste, ki jim je zakon legitimna preteza za razvratno življenje.

Ena teh držav, ki jo skrbi bodočnost naroda prav za prav tega vzroka, je tudi Francija. Poleg zunanjih in notranjih težav, političnih in socialnih, se s skrbjo sprašuje, kaj bo s francoskim narodom čez 50 let, če bo šlo tako naprej. Zato se je zbralo na kongresu v Limagesu, kjer je razmotrivalo to vprašanje na stotine moži in žena, med katerimi je bilo mnogo sedanjih in bivših javnih delavcev, ki se že dolgo bore za pravice in ugled družine.

Presenetljive številke

L. 1876 je v bilo Franciji 1.022.000 rojstev, leta 1930 750.000 in l. 1937 616.000. V sedmih letih so rojstva padla za 18 odstotkov. Že tri leta je umrljivost za 14.000 večja od rojstev (vštevši inozemce, ki živijo v Franciji) in za 30.000, če štejemo samo domačine. Če bo šlo tako naprej, bo Francija izgubila v petih letih letno 100.000 prebivalcev, v 40 400.000 in čez pol stoletja jih bo 12 milijonov manj. Iz tega sledi, da bi Francija na ta način prenehala biti dežela velikega naroda.

Če primerjamo Francijo, Italijo in Nemčijo, vidimo, da v l. 1937 beleži Francija 616.000 rojstev, Italija 885.000 in Nemčija 1.361.000. Zlasti nekatere francoske pokrajine so v tem pogledu »naprednejše«. Lahko hodiš kilometre daleč, pa ne srečaš živega bitja. In l. 1925 je nekdo upravičeno zapisal, da če bo cela Francija sledila mrtvaškemu vzem doline ob Garonni, ima najlepšo priliko, da izgine iz zemljevida. Ob Garonni so še kraji, ki si v tem oziru lahko podajo roke.

Seveda, poleg teh pokrajin »smrti in starčkov« so še kraji, kjer se prebivalstvo hitro množi. V nekaterih krajih dobi družine, ki imajo po 18 ali celo 19 otrok in povprečno število otrok je ponekod 5 do 6. Omembe vredno je, da je neki ded zbral ob priliki družinskega praznika okoli

sebe nad 200 družinskih članov. Seveda so to osamljeni primeri, ki nimajo na celotno propadanje nobenega vpliva.

Vzroki propadanja in zboljšanje

Vzroki propadanja so mnogovrstni. Glavni vzrok ni bolezen, kajti uspehi modernega zdravstva so tolikšni, da se je srednja starost pomaknila od 45. leta na 60 leto! Samoljubje samcev, odnosno družin brez otrok najlepše kaže stanje kot je, vzrok tiči precej v nezadostnih življenjskih pogojih pri številnih družinah. Zgodi se, da edini od staršev, priklenjen na posteljo, ne more skrbeti za družino, ali da n. pr. mož nenadoma umrje in pusti družino neposkrbljeno. Torej tudi tak strah pred uboštvo je eden od vzrokov.

Poti k zboljšanju je več. Treba bi bilo urediti vprašanje državne podpore za družine, urediti vprašanje doklad, dati mladoporočenim posojila (kar je v Nemčiji uspelo) i. dr.

Tako Francozi. Mnogo se trudijo in izdajo za zboljšanje, vprašanje pa je, ali bo vse to kaj hasnilo. Vzrok propadanja so v glavnem socialni momenti. Da s skrbjo gledajo v bodočnost, je verjetno, ker ta lev glasno rjove in postaja močno nevaren.

Tudi pri nas se to zgodi

Zadnjič sta se vozila dva, ki sta donela v Jugoslavijo, prvi Slovenec, drugi pa Srb, z vlakom iz Italije nazaj domov. Govorila sta o vsem mogočem, kar jima je le prišlo na misel. Pogovor je nanesel tudi na to, kako točni so v Italiji vlakovi. Tisti Slovenec je posebno navdušeno pripovedoval, da se mu ves mesec, kolikor se je vozil po Italiji, ni nikdar zgodilo, da bi moral kje na kaki postaji čakati zaradi zamude vlaka. Vselej je vlak privozil in spet odpeljal točno — tako kot stoji v voznem redu.

»Tudi pri nas v Jugoslaviji se to zgodi...« je hudomušno odvrnil Srb.

Mesar, kateremu so na dražbi prodali mesarjijo, je nekega jutra srečal znanega dimnikarja. Ga ustavil ter vprašal: »Povej mi no ti, za kom pa ti zaluješ, ka si vedno v črnem?«

»Za tvojo mesarjijo,« ga je ošvrknil dimnikar ter šel za svojim poslom.

Tajnik nemškega poslanstva v Parizu von Rath, na katerega je izvršil atentat Jud Grynspan

Jud Grynspan, ki je zaradi svojega atentata na von Ratha povzročil zadnje odločne ukrepe proti vsem Judom v Nemčiji

104 letna starka gleda zemljo z oblakov

O letalskih rekordih ne govorimo samo tedaj, kadar je ta ali oni letalec s svojim najnovejšim tipom letala, ali pa morda celo na kakšnem starem »stroju« dosegel do zdaj še ne doseženo hitrost, ali pa — pri vztrajnostnih poletih — daljavo, ne da bi se med potjo kje spustil na zemljo za nekaj ur. Svojevrsen letalski rekord je pred nedavnim postavila ženska Aline Adcock, in sicer ne rekord v hitrosti ali v vztrajnem poletu, pač pa s tem, da je kot 104 letna stara ženska prvič v svojem življenju sedla v letalo in se odpeljala — seveda ne sama — na kraški polet.

Kljub svoji visoki starosti je Adcock še vedno kar dobro pri močeh. Vedno si je želela, tudi zdaj, ko si je naložila na hrbet že toliko križev, da bi »zemljo« mogla opazovati iz oblakov. Končno se je njena želja le uresničila. Čeprav je trajal njen prvi polet z letalom le dobre četrt ure, je za to staro pomenil vendar veliko doživetje, o katerem neprestano pripoveduje, pa se ji vselej zazdi, da je nekaj še pozabila povedati. Preden je vstopila v letalo, si ga je od vseh strani dobro ogledala. Med vožnjo jo je nekoliko zeblo v ramena, kakor pravi; slišala pa je dobro tudi brnenje motorjev, čeprav je pri teh letih že nekoliko naglušna. Kdo naj bi tudi ne bil. Sama sebi se je zdelo smešna, ko si je nataknila očala, ka-

kršna nosijo navadno letalec. Čeprav je morala svoja očala odložiti, je vendar — tako odločno zatrjuje — mogla čisto dobro videti, kaj se dogaja pod njo na tej ubogi zemlji. Prav nič pa se ni zavedala, kako visoko in kako hitro leti. Ni se bala, niti razburjena ni bila čisto nič. Imela je občutek, kakor da se vozi z avtomobilom. Ni se mogla nikdar dovolj zahvaliti letalcu, ki jo je vzel s seboj v višine in ji vsaj na stara leta pokazal to veliko čudo, pokazal, kakšna je zemlja, če jo kdo gleda iz oblakov.

Ta rekord je med ženskimi svetom vzbudil ne samo velik ponos, pač pa tudi nekako nevoljnost. Takoj se je oglasila neka Elizabeta Hatfield, ki bi rada kljub svoji starosti 100 let odletela tako visoko. Toda do zdaj še ni mogla najti nobenega letalca, ki bi jo hotel vzeti s seboj. Pravijo, da je tudi ona pri svojih 100 letih še izredno dobro ohranjena in zato ni čudno, če ji letalska strast roji po glavi.

Če je nevesta premlada

V Ameriki imajo zopet senzacijo. Belijo si glave v vprašanju, ali je zakon srečen ali ne med možem in ženo, katerih razlika v starosti je velika. Pravijo, da navadno ni srečen. Vprašanje končno še ni tako brezpomembno, vendar pa ni nastalo morda iz kake znanstvene pobude, ampak slučajno.

Onkraj »luže« torej živi mož, ki je po poklicu kovač. Ko je dopolnil 34 let, se je spomnil, da človeku ni dobro samemu biti in je sklenil, oženiti se. Začel je metati oči po dekletih. Končno mu je oko obviselo na dekletcu, ki ji je bilo komaj deset let. To pa je bilo napak. Čeprav so Amerikanci navajeni vseh mogočih izrednih stvari, tega pa vendar niso mogli prenesti, kar je res »nenavadno«. Ko so ga posvarili, je rekel, da je ni stvari, ki bi ga mogla odvrniti od tega. Po pristanku matere in dekleta sta se vzela. Tedaj je pa počilo. Prebivalci dotičnega kraja so se pritožili in cela Amerika se je zgražala nad to zvezo. Celo zadevo je poprijela sodnija v roke, zaprla nevesto in njeno mater, ženin pa je zbežal v hribe, od koder grozi, da jim bo že dal in da bo svojo nevesto ugrabil. Zdi se, da bo to zakonsko zvezo težko razdreti.

Kakor je stvar malce nenavadna in smešna, je vendar resna. Vsekakor ni primerno, da bi tako dekletce, še otrok, sklenilo tako zvezo. Mati pa, ki je to dopustila, zasluži nekaj drugega.

Zakaj? — Zato. »Gospodična-zdravnica, zakaj se pa ne omožite?« — »Saj imam tri živali, ki so mi za nadomestilo: pes mi vsako jutro renči in godrnja; papiga vsako popoldne preklinja, maček je pa vse noči zunaj.«

Očetov sin. Učiteljica vpraša kar prve dni šole, ali zna kateri izmed učencev šteti. Oglasi se gostilničarjev Francec in šteje: »1, 2, 3, 4, 5, 6.« — »Dobro,« reče učiteljica, »ali znaš še dalje?« — Francec: »7, 8, 9, 10, fant, ober, kralj, svinja.«

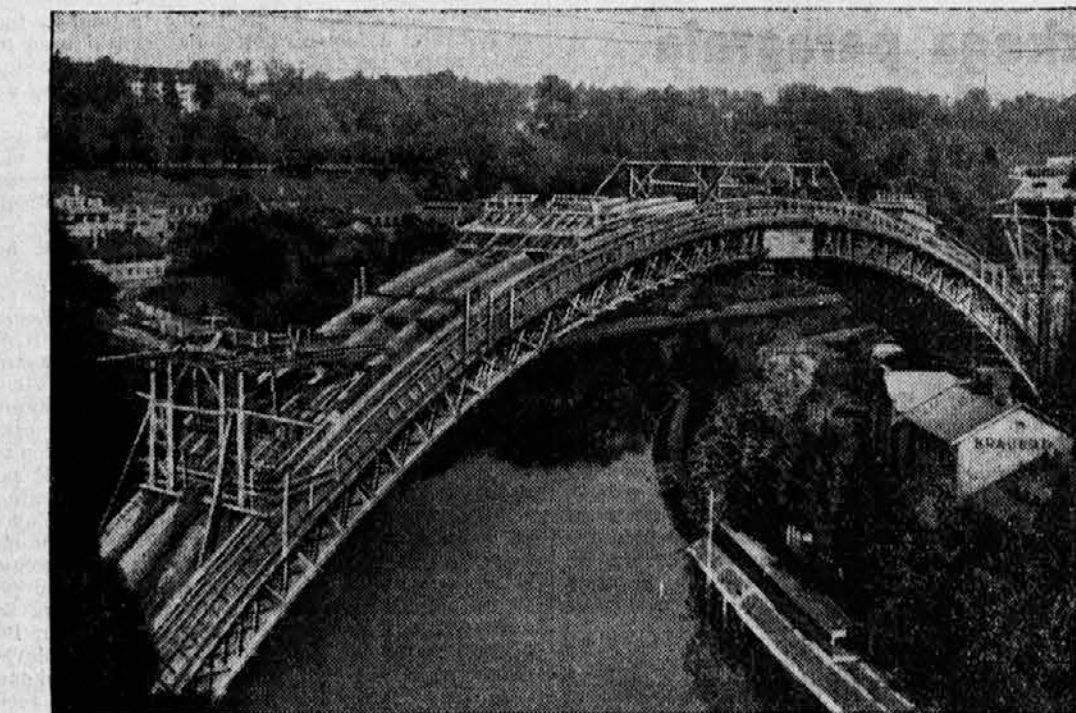
Radio

Programi Radia Ljubljana

Ponedeljek, 14. novembra: 12. Za veselje in zabavo (plošče) — 12.45 Poročila — 13. Napovedi — 13.20 Koncert Radij. orkestra — 14. Napovedi — 18. Zdravstvena ura: O prehladi (dr. Božena dr. Zala Lavričeva) — 18.30 Maurice Pavel: Dufnis in Kloe, simf. pesnitev (plošče) — 18.40 Kulturna kronika: Narodopisne starine v Kamniku (g. Rudolf Dostal) — 19. Napovedi, poročila — 19.30 Nac. ura — 19.50 Zanimivosti — 20. Koncert Radij. orkestra — 21.10 Komoralni trio (gđ. F. Ornikova, g. G. Sedlbauer in prof. M. Lipovšek) — 22. Napovedi, poročila — 22.15 Prenos plesne glasbe iz restavracije »Emona«.

Drugi programi

Ponedeljek, 14. novembra: Belgrad: 20. Gledališki prenos — Zagreb: 30. Igra, 20.30. Vok. koncert, 21. Klavir, 21.30. Iz ruskih oper, 22.30. Plesna glasba — Sofija: 19.30. Klavir, 20. Vok. koncert — Varšava: 19.15. Pisan koncert, 21. Ork. koncert, 22.35. Klavir — Trst-Milan: 19.45. Ritmična glasba, 21. Simf. koncert — Rim-Bari: 21. Opereta — Dunaj: 20.15. Vesel koncert, 22.30. Plesna glasba — Hamburg: 20.10. Ljudski koncert — Köln: 20.10. Violinski koncert — Monakovo: 19.20. Plesna in zabav. glasba, 21.30. Italijanske skladbe — Strasbourg: 20.10. Gledališki večer.

Nov velikanski most grade čez reko Aaro pri Bernu v Švici. To bo most z največjim lokom v Evropi

Hervey Allen:

Antonio Adverso, cesarjev pustošovec

Seveda, spočetka so prišli skrbni polni meseci, v katerih se mu je zdelo zelo dvomljivo, če bo sploh kdaj kaka ladja vsi-drala ob Gallegovini. Stari Mongo Tom mu je tudi povzročal težkoče, kjerkoli je mogel — sedaj pa ga je že ukrotil, in sicer po vsej verjetnosti za sedaj in za vedno! Lahko bi se reklo: dogodila se je tropa dogodkov, odkar je »Aristotileas« pred tremi leti vrgla sidro — grmada dogodkov!

Naslonil se je v prostorni stól iz bambusovih palic in vrgel svoj palmov klubok na zemljo. Bil je vroč dan, a on je pregledal vse nasade. Jesensko deževje bo šele čez dva meseca nastopilo, a zemlja je bila suha. Velikanski nasadi so prinašali dober denar. Sedaj pa je bil primeren čas za kopel in za požirek, odnosno še boljše: pogoltnil je požirek takoj. Služabništvo v hiši, ki je s Kube prišlo za njim, se je imelo pri vsem tem predobro. Manjkalo jim je gospodinje.

»Chicha!«

»Da, da, gospod!«

»Rum in limonin sok!«

»Da, dale«

To je bil pa zares pravi Cibo, ki je poslal dekletke za njimi! Seveda, on je taka darila lahko tvegal. Imel je svoj delež pri številnih lepih ladijskih pošiljkah. Stirinaš tladj je bilo v treh letih! In petnajsta je ležala spodaj na tem, da vrže sidro, namreč »La Fortunac«, novinec v poslu. Bržkone Cibo ni pozabil poslati pravega blaga. Kljub bližajoči se deževni dobi je za tem pričakoval karavana, a zaloge v skladiščih so se močno skrčile. Niti enega sužnja niso imeli na razpolago, tudi Mongo Tom jih ni imel niti petnajst skupaj, pa še ti so bili skoraj vsi stari! Bliznja okolica je bila že do zadnjega izčrpana.

V nekaj tednih se je brezoblačno nebo čisto neopazno nekoliko zamaglilo. Že sedaj so se ponoči megle nad reko zgostile. Od dne do dne so se zatem oblaki kopičili v debelino v ogromnih zasekah in gorah tako neznanosko visoko, da se je pogled na njih kar izgubil. Ponoči se je začelo od časa do časa bliskati, a od daleč je bobnelo grmenje. Končno je naraslo ponoči bobnenje kakor v bitki, ki je trajalo ves naslednji dan, nato pa je prišel dan, ko so se oblaki nagrmadili drug na drugega in se stisnili. Stopili so se drug v drugega, stvorili eno samo sivo mrtvaško pregrinjalo, nekaj kap-

lje je padlo, nato curek in končno, kakor bi zgoraj izbili zamašek iz luknje za veho, nenahno prasketanje dežja, ki je trajalo mesece dolgo. Ni bilo več dežja v kapljicah. Tri mesece dolgo je tolkel ta zastor navpičnih besnečih vodnih curkov, kakor da bi vsak posamezni curek padal iz posebne neizbrisne odprtine na nebu.

Toda tokrat bo boljše. Bila je prva deževna doba, od kar je bila nova hiša zgrajena. Tokrat mu bo ostal tudi čas za Neleto. Ni se mu bilo treba več tajno shajati z njo, ker je bil bratovski ponos Ferdinanda le v tej stvari občutljiv. Od slej naprej bosta skupaj stanovala v novi hiši, pa naj brat Francois še tako zavija pri tem obraz. Neleta bo postala oskrbnica hiše — oskrbnica! Smehljal se je ter se prepustil svojim blodnim mislim.

Da, bil je tukaj gospodar, bogat gospod, to bi se lahko reklo o njem. Če pomislimo, da je prišel še pred tremi leti semkaj, da bi iztirjal za mistra Bonnyfeathera neke dolgove — in sedaj... Pogled mu je švigal čez prostrane nasade, ki so se začeli prav na podnožju hiše. Dobro preračunano je začel tukaj graditi hišo, nekoliko pod grebenom gričevja. Tako je imel zaradi sence, ki jo je zjutraj metal grič, še dve hladni uri več. In njegovi nasadi so vsi krasno uspevali: kava, kakao, riž, jam, zraven buče, kumare, krompir, zelje in okra. Vse je dajalo bogate dohodke, pa ni potrebovalo niti dosti nege. Naslednje leto bo poskušal povečati plodno površino z nasadi indiga, bombaza, sladkornega trsa in ingverja, tudi manioka v zadostni množini, da bo oskrbel ves obrat. Seveda bo rabil nekaj poljskih delavcev več, vendar pa se mora ne glede na to končati, da bi sužnje do zadnje ženske in do zadnjega otroka, kolikor so jih prignale karavane, pošiljal naprej v Havanno.

Naslednja pomlad, čudovita pomlad po deževju, ko se bo zrak izčistil in se bo zdelo, da sonce vleče iz zemlje vse rastline pri listih, ta pomlad naj vidi Gallegovino kot resnični mali raj. Noben prostor na obali mu ne sme biti enak, a on bo tukaj z Neleto še naprej zbiral bogastvo. Nekega dne se bo potem vrnil domov, on bogataš. V Londonu ali Parizu si bo najel stanovanje, a gospod in gospa Davih Parish bosta prišla k njemu na kosilo, k zelo obilnemu kosilu pod venčastimi lestenci v krasnem stanovanju s hišnimi dvorjanki in lakajji in z grbom hiše Bonnyfeather. Morda bo na drugem koncu mize sedela celo Dolores — zakaj pa ne?

Divji ptici so jadrili sedaj na jug. Pravkar se je dvignila velika jata iz rečnega korita spodaj in odletela v smeri proti Cappalmas. Male skobee, ki so stanovali na obronku skale za mangrovinovimi drevesi, se zdi, da vremenska sprememba kaj malo razburja. Ostali bodo tukaj, a s spomladjo bodo prišle spet številne rase in veliki črni labodi. Dež že ni mogel biti več daleč.

Saj res, na krščanski koledar je že povsem pozabil. Računal je čas le še po poteku letnih časov. Po šviganju in vračanju ptičjih vlakov po nebu pred in po deževju, po počasnem nihanju in izlivanju oblakov, po vrtnenju vetrov, po splošnem ginevanju živahnega gozdnega zelenja pod njegovo hišo, če je naraščala suša. Celo

zvezde so bile nezanesljivi vodnik v teh širjavah. Bile so vse preveč urejene, mnogo manj veličastne, kakor zvezde na severu. Le zvezde premičnice in mesec so nastopali kot stari prijatelji. Sonce pa je bilo morilsko, čisto drugo sonce, kakor pa je mislil nekoč. Le počasi se ga je bil naučil poznati: kako blagodejno in kako ubijajoče je lahko bilo.

Izpraznil je svoj kozareček, tak zgodnji večerni pozareček, ne da bi mu bilo zadosti. Njegov obraz je izgubil nekaj svojih napetih potez in nekaj na svojem mišičastem izgledu. Rumena polt je izgubila pred rjavo od sonca ožgano barvo. Očesi sta se bliskali, a reče žilice v njunih kotičkih so se nekoliko napela.

Redko je bilo: dnevi so bili sedaj zmerom prekratki, nikoli ni mogel priti do konca, za kar se je bil prejšnji večer po večernih požirkih zavzel, da bo izvršil. Preteklo leto je šlo vse to drugače! Pa vendar, kaj se je mogel tako bolje počutiti kot on? Vsa postava kakor iz bron, niti dekagrama maščobe v telesu! Odložil je kozareček in se zabulil v sončni zahod. Spanec ga je prevzel. Temneče se modro nebeško domovje s črtami, ki so jih zarezovali v obzorje za obema morjema ptiči, ki so se potapljali in spet dvigali, je izgubilo svojo barvo. Tak videz je že bil, kakor da bi ptiči drsli iz kupole ogromne skodele v globino. Zatisnil je oči.

Čez dobre pol ure se je zbudil, tresoč se zaradi hladne morske sape, ter šel v hišo, da bi sleklet mokro obleko. Treslo ga je nekoliko. V vlažni obleki sedeti na hladnem vrtu, to je bilo seveda najbolj pogosto, kar je mogel delati! Bilo je približno temno! Zvezde so stale na nebu. Gledal je skozi okno na rečne meglice, ki so se spodaj družile in zgoščevale. Že ga je zgrabila mrzlota! Vzel je svojo pijačo iz kinarinde — odvratno, trpkost stvar. S krepkim požirkom konjaka je poplaknil prejšnji okus. Sedaj mu je postalo zopet gorko. Skočil je naglo v svojo večerno obleko iz temnega bombaza ter si zavezal ruto krog vratu. Kapitan »Fortune« je prišel k večerji. Prvič je bilo, da je Neleta sedela z njim pri mizi. Kaj bo neki rekel k temu Ferdinando — in kaj brat Francois?

Skomignil je z rameni in odšel navzgor v jedilnico

STIRIDESETO POGlavJE.

Gospodar Gallevine.

Don Ruiz de la Matanza, kapitan »Fortune«, je bil iz stare rodbine v Toledo, ki je videla že lepše dni. S svojim sedanjim položajem v trgovski mornarici se je bil šele potem sprijaznil, če se je spomnil na neko sodbo vojnega sodišča, ki je bila izpadla zanj nad vse prizanesljivo. Kajti celo v španski vojni mornarici niso mogli trpeti, da je kdo prodajal topove vojnih ladij kot staro železo. Pa tudi nevolja vrhovnega poveljstva je bila takrat tako visoko prikipele, da je bil don Ruiz takoj odstavljen od svojega položaja, ne da bi mu pustili lastni meč, da bi si z njim branil svojo užaljeno čast.